

Δημήτρης Συκιάς

Σημειώσεις Αρμονίας
ΑΛΥΣΙΔΕΣ

2003/09

A. ΑΛΥΣΙΔΕΣ / ΘΕΩΡΙΑ

ΓΕΝΙΚΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ

Η επανάληψη σε διαφορετικές τονικές βαθμίδες ενός μελωδικού ή αρμονικού προτύπου ονομάζεται *μελωδική* ή *αρμονική αλυσίδα* αντίστοιχα και δίνει την αίσθηση μιας κατευθυνόμενης μουσικής κίνησης. Οι επαναλήψεις του προτύπου ονομάζονται *κρίκοι* ή απλά *επαναλήψεις* της αλυσίδας.

Μια αλυσίδα μπορεί να χαρακτηριστεί:

- από το διάστημα - ή τα διαστήματα - που σχηματίζουν οι φθόγγοι του βάσιμου του προτύπου,
- από το διάστημα που σχηματίζει ο πρώτος φθόγγος του βάσιμου του προτύπου με τον πρώτο φθόγγο του βάσιμου του α' κρίκου,
- από τα διαστήματα που σχηματίζονται ανάμεσα στους φθόγγους του βάσιμου και της soprano (**γραμμικό διαστηματικό πρότυπο/linear intervallic pattern**).

☞ Οι αρμονικές αλυσίδες χαρακτηρίζονται από επαναλαμβανόμενα αρμονικά (κάθετα) διαστήματα μεταξύ ενός ζεύγους φωνών - κυρίως μας ενδιαφέρει S-A, τα οποία ονομάζουμε **γραμμικά διαστηματικά πρότυπα (linear intervallic patterns)**.

Προτείνω τον παρακάτω συμβολισμό για τον χαρακτηρισμό μιας αλυσίδας:

[5up, 3dn, (5,6)], όπου **up**: ανιόν διάστημα, **dn**: κατιόν διάστημα.

Ο συμβολισμός θα καταστεί σαφής από τα υποδείγματα που ακολουθούν στις επόμενες σελίδες. Από το διάστημα που σχηματίζουν οι φθόγγοι του βάσιμου του προτύπου οι αλυσίδες μπορούν να χωρισθούν σε:

Βασικοί Τύποι Αλυσίδων

- με κατιούσες 5^{εσ} [5dn]
- με ανιούσες 5^{εσ} [5up]
- με χρήση της ανιούσας 5-6 διαδοχής
- με κατιούσες 3^{εσ} [3dn], (κατιούσα 5-6 διαδοχή)
- με ανιούσες 4^{εσ} [4up]
- με χρήση της κατιούσας 6-5 διαδοχής

Κάθε αλυσίδα έχει να εκπληρώσει ένα *μουσικό στόχο*, να επιτελέσει μια *λειτουργία* σε ένα τμήμα μιας συνθέσεως. Αυτός ο στόχος, η λειτουργία, καθορίζεται από τον τρόπο με τον οποίο θα χρησιμοποιήσει την αλυσίδα ο συνθέτης.

Τρεις είναι οι βασικές λειτουργίες που μπορεί να επιτελέσει μια αλυσίδα:

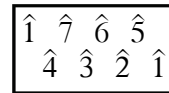
- να μεταφέρει μια σταθερή κατάσταση προς ένα στόχο (*επεισόδιο/μεταφορά-transition*) π.χ I→iii, I→IV,
- η αλυσίδα να εμπεριέχει τη μεταφορά και το στόχο της: π.χ I-ii-V-I,
- να επεκτείνει μια συγχορδία (*expansion of a chord*), π.χ I→I⁶.

Οι αλυσίδες και οι τεχνικές τους είναι ιδιαίτερα σημαντικές στην Αρμονία, την Αντίστιξη και την Φούγκα (για τα επεισόδια).

Μια αλυσίδα που περιορίζει το φθογγικό υλικό μέσα σε μια τονικότητα ονομάζεται **διατονική**, ενώ αυτή που μετατρέπει σε άλλη της αρχικής τονικότητα ονομάζεται **μετατροπική**. Μια αλυσίδα μπορεί επίσης να τονικοποιήσει μια διατονική βαθμίδα (**τονικοποίηση / tonisization**).

A.1 ΚΥΚΛΟΣ ΤΩΝ 5^{ων} – ΑΛΥΣΙΔΕΣ ΜΕ ΚΑΤΙΟΥΣΕΣ 5^{ες}

i) Συγχορδίες σε Ευθεία κατάσταση

→ γραμμικό διαστηματικό πρότυπο

α) Μείζων τρόπος

β) Ελάσσων τρόπος

T.Π: Τέλεια Πτώση

Στο μ.1 του A.1.i) και αλλού έχουμε διπλασιασμό προσαγωγή. Οι δύο προσαγωγείς εγκαταλείπονται με πλάγια κίνηση. Δείτε εναλλακτική λύση στο A.11.1). Γενικά στις αλυσίδες ο διπλασιασμός του προσαγωγέα επιτρέπεται όταν δεν πρόκειται να λυθεί σε μια λειτουργική I. Επιτρέπεται επίσης το μελωδικό διάστημα της 4A σε μια διαδοχή με κατιούσες 5^{ες}.

ii) Παραλλαγή α' (στις 3 άνω φωνές) του (i). Ίδιο βάσιμο.

[5dn, 2dn, (10,10)]

[5dn, 2dn, (8,5)]

iii) Παραλλαγή β'. Εναλλαγή συγχορδιών σε Ευθεία Κατάσταση και Α' Αναστροφή.

[3dn, 2dn, (10,6)]

iv) Παραλλαγή γ'. Διαδοχικές συγχορδίες 7^{ης} (δες και Α.7.i)

[5dn, 2dn, (10,7)]

α) β)

A.2 ΑΛΥΣΙΔΕΣ ΜΕ ΑΝΙΟΥΣΕΣ 5^{ες}

Στην παραλλαγή (α2) προσέξτε την παράλειψη iii-°vii. Μ' αυτόν τον τρόπο αποφεύγουμε την ελαττωμένη συγχορδία της °vii. Τέτοιου είδους παραλείψεις για την αποφυγή “προβληματικών” βαθμίδων σε μια αλυσίδα είναι συνηθισμένες. (Δείτε για παράδειγμα **Beethoven**, “*Waldstein*” *sonata*, op.53, μμ.423-426).

α1) Μείζων τρόπος

[5up, 2up, (10,5)]

α2)

παράλειψη iii-°vii

Στον ελάσσονα η αλυσίδα με εκκίνηση από την i με ανιούσες 5es είναι δύσκολη λόγω της σύνδεσης °ii-VI (η °ii είναι ελαττωμένη συγχορδία και το διάστημα 2-5̂ είναι 5>).

Συνήθως, όπως και στην περίπτωση (3.2.α2) παραλείπουμε στην αλυσίδα αυτό το ζευγάρι.

β) Ελάσσων τρόπος

Φ.Π: Φρύγια Πτώση

παράλειψη °ii-VI

Με bVII ή ̂VII συμβολίζουμε τη μείζονα συγχορδία επί της υποτονικής (7̂ μη αλλοιωμένη) του φυσικού ελάσσονος τρόπου.

ii) Ελάσσων Τρόπος

ii1) Αν δεν ακολουθήσει μια διαδοχή σαν αυτή του (α2) η III στον ελάσσονα τείνει να ακουστεί σαν I του σχετικού μείζονα.

α1)

5 6 5 6

c: i °ii → III

E_b: vi °vii I

α2)

5 6 5 6

i → III → V → i

8 7
6 5
4 ♯

ii2α) Η αλυσίδα (ii1.α2) μπορεί να συνεχίσει με έναν επιπλέον κρίκο μετά τον P2: III-i⁶, τον P3: iv-°ii⁶ και να καταλήξει στην V.

5 6 5 6 5 6 5 6 ♯

i °ii III iv → V

ii2β) ... ή να καταλήξει στη V⁴/₂:

5 6 5 6 5 6 5 6 4 2 6 6♯ / 4 6 7 / 5 ♯

i °ii III iv → V → i

A.4 ΑΛΥΣΙΔΕΣ ΜΕ ΧΡΗΣΗ ΤΗΣ ΚΑΤΙΟΥΣΑΣ 5-6 ΔΙΑΔΟΧΗΣ

i) Μείζων Τρόπος

ii1) Σε αυτού του τύπου τις αλυσίδες έχουμε επίσης εναλλαγή 5-6 όχι όμως πάνω από ένα κοινό φθόγγο του βάσιμου όπως στο A.3α, αλλά πάνω από ένα βηματικά κατιόν βάσιμο.

- Στο (α1.1) η αλυσίδα εκκινεί από την I και κατευθύνεται στην IV (I→IV), ενεργεί λοιπόν σαν μια γέφυρα μεταξύ I και IV (δες και αρχικές παρατηρήσεις για το στόχο μιας αλυσίδας). Στο (α1.2) εναρμονίζουμε ένα βηματικά κατιόν βάσιμο από το $\hat{8}$ ως το $\hat{3}$ όπου και έχουμε διακοπή της αλυσίδας. Η λειτουργία της (α1.2) είναι διαφορετική από αυτήν της (α1.1). Στο (α1.2) η αλυσίδα επεκτείνει την I (I→I⁶). Παρατηρείστε την κατιούσα από $\hat{3}$ κλίμακα στη σοπράνο η οποία σχηματίζει 10^{ες} με τη γραμμή του βάσιμου.

- Παρατηρείστε επίσης το διπλασιασμό της 3^{ης} ή της 5^{ης} στην αρχική I για να μην διπλασιαστεί ο προσαγωγέας στην V που ακολουθεί.

[2dn, 3dn, (10,10)]

α1.1) $\hat{3}$ P0 P1 $\hat{2}$ $\hat{1}$ α1.2) P0 P1 P2

5 6 5 6 6 5 4 3 I — vi — IV — ii — V — I

5 6 5 6 5 6 4 3 I — vi — IV — I — V — I V I

[2dn, 3dn, (10,6)]

α2) $\hat{3}$ P0 P1 $\hat{2}$ $\hat{1}$ α3) $\hat{5}$ P0 P1 $\hat{4}$ $\hat{3}$ $\hat{2}$ $\hat{1}$

5 6 5 6 6 6 5 4 3 I — vi — IV — V — I

5 6 5 6 6 8 7 6 5 4 3 I — vi — IV — ii — V — I

ii) Παραλλαγή του κατιόντος 5-6 με συγχορδίες σε ευθεία κατάσταση. Το 5-6 γίνεται 5-8.

[4dn, 3dn, (10,8)]

α1) P0 P1 P2 α2) P0 P1 P2

I — V — vi — iii — IV — I — 7 7 ii — V — I

I — V — vi — iii — IV — I — 7 ii — V — I

ii) Ελάσσων Τρόπος

Στο (α1) η αλυσίδα επεκτείνει την i (i → i⁶) και ακολουθεί Τ.Π. Το βάσιμο κατέρχεται τον φυσικό ελάσσονα τρόπο. Στο (α2) έχουμε παραλλαγή του (α1) με συγχορδίες σε ευθεία κατάσταση.

α1) P0 P1 P2 α2) P0 P1

i — v — ♭VI — III — iv — i — °ii — V — i

i — v — ♭VI — III — iv — °ii — V — i

A.5 ΑΛΥΣΙΔΕΣ ΜΕ ΑΝΙΟΥΣΕΣ 4^ε

Συγκρίνετε την παρακάτω αλυσίδα με τις αλυσίδες με ανιούσες 5^ε και με ανιόν το 5-6. Παρατηρήστε ότι αν δεν υπήρχε η δεύτερη συγχορδία (στο ασθενές μέρος του μέτρου) θα σχηματίζοταν //5^ε & 8^ε στα ισχυρά. Αυτές οι συγχορδίες "διορθώνουν" λοιπόν τις //5^ε & 8^ε.

Η λειτουργία αυτής της αλυσίδας είναι να οδηγήσει την Ι εκκίνησης στην Τ.Π (I-IV-V-I).

α1) [4up, 2up, (10,5)]
 3̂ P0 P1 P2 T.Π
 2̂ 1̂

α2) [4up, 2up, (5,10)]
 5̂ P0 P1 P2 2̂ T.Π
 1̂

7 8- 7 6- 5 4- 3 ii 6 8- 7 6- 5 4- 3 ii

I IV ii V iii vi IV V I I iv ii V iii vi IV V I

A.6 ΑΛΥΣΙΔΕΣ ΜΕ ΧΡΗΣΗ ΤΗΣ ΚΑΤΙΟΥΣΑΣ 6-5 ΔΙΑΔΟΧΗΣ

Αυτή η αλυσίδα μπορεί να θεωρηθεί αντίστροφη της 5-6. Κατέρχεται δημιουργώντας 6-5 διαστήματα πάνω από ένα κοινό φθόγγο του βάσιμου.

α) Μείζων τρόπος

β) Ελάσσων τρόπος

[0, 2dn, (6,5)]
 P0 P1

P0 P1 P2

6 5 6 5 6 5 6 6 8- 7 6- 5 4- 3 5 6- 5 4- 3

i iii °vii ii V vi i v ♭VII iv V i

A.7 ΑΛΥΣΙΔΕΣ ΠΟΥ ΚΙΝΟΥΝΤΑΙ ΠΡΟΣ ΤΗΝ ΤΟΝΙΚΟΠΟΙΗΜΕΝΗ V.

Οι ανιούσες και κατιούσες αλυσίδες 5-6 μπορούν να χρησιμοποιηθούν για να οδηγηθούμε στην τονικοποιημένη V.

ι) Κατιούσα 5-6 διαδοχή. Μέσω της αλυσίδας A.4.α2 και με αλλαγή του F₃ του βάσιμου του μ.3 σε F₃[#] - το οποίο έτσι γίνεται προσαγωγέας της Σολ - μπορούμε να τονικοποιήσουμε την V της Ντο. Η αλυσίδα ενδείκνυται γι' αυτό το σκοπό διότι όλοι οι φθόγγοι που ακολουθούν την Ι της Ντο είναι κοινοί και στην Σολ (μέχρι το μ.3 δεν υπάρχει F).

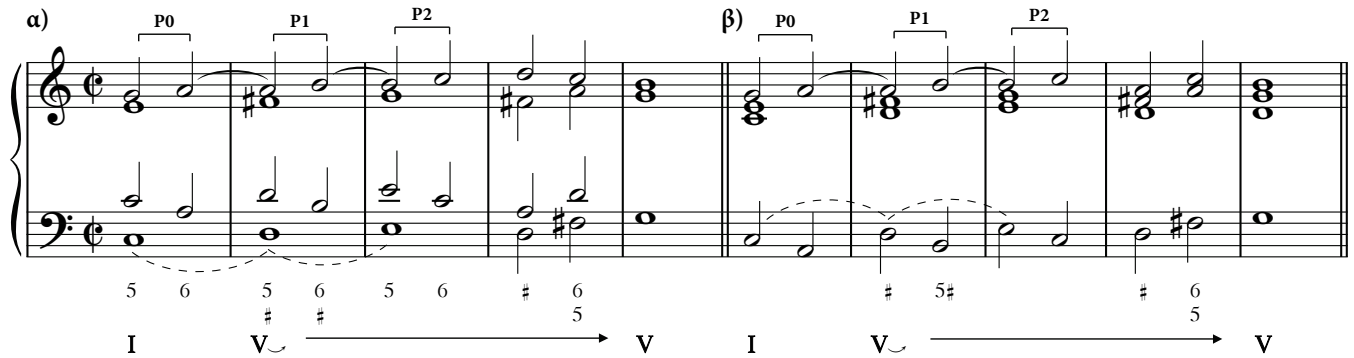
P0 P1

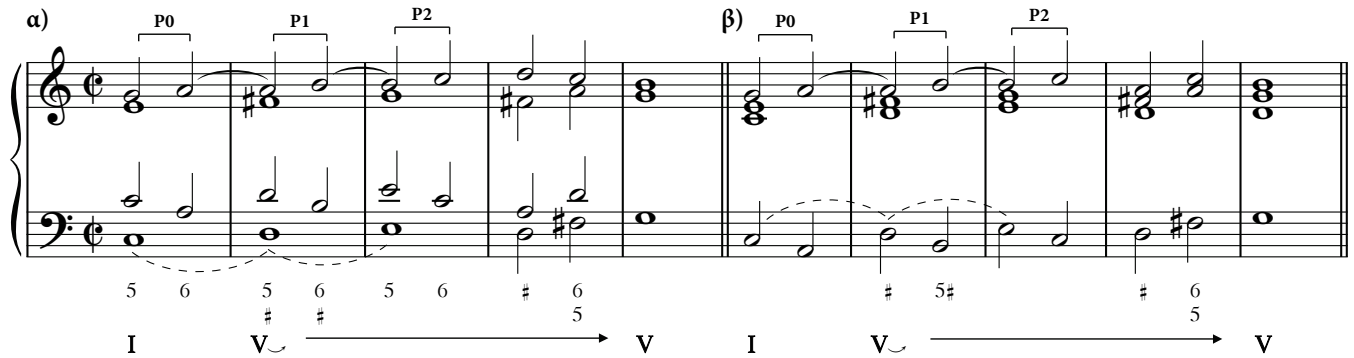
5 6 5 6 6 7

I V vi iii V V

ii) **Ανιούσα 5-6 διαδοχή.** Προς την τονικοποιημένη V μπορούμε να κινηθούμε και με τις αλυσίδες A.3.i2.a1) & (α2) όπως δείχνουν τα παρακάτω υποδείγματα. Παρατηρήστε ότι ήδη από το δεύτερο κρίκο της αλυσίδας βρισκόμαστε στην περιοχή της Σολ (V).

α)

β)

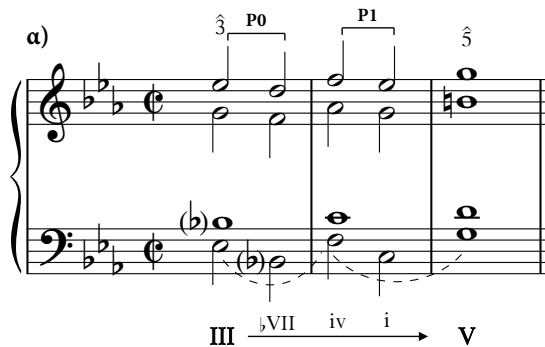
A.8 ΕΚΚΙΝΗΣΗ ΑΛΥΣΙΔΩΝ ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΙΙ ΣΤΟΝ ΕΛΑΣΣΟΝΑ

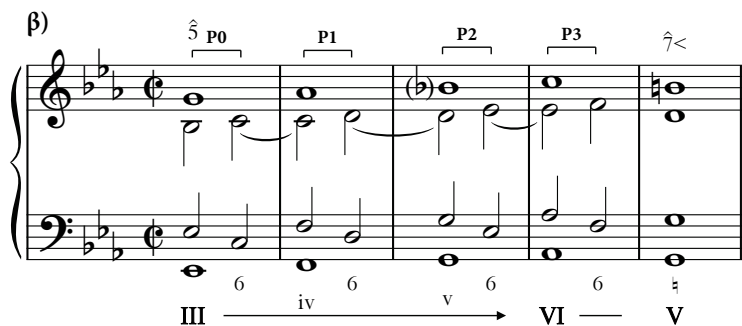
Η ΙΙΙ στον ελάσσονα τρόπο αποτελεί συχνά σημείο εκκίνησης αλυσίδων με στόχο την V για 3 λόγους:

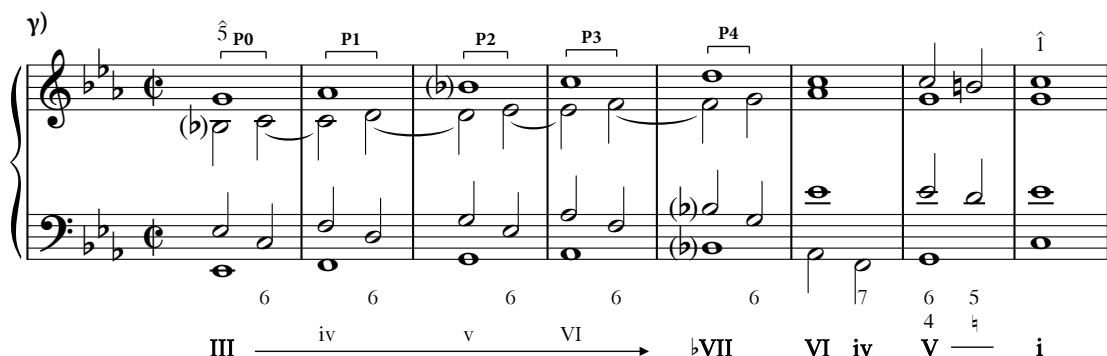
- α) σχετίζεται άμεσα με την i του τρόπου (είναι σχετική της)
- β) δεν εμπλέκεται η προβληματική °ii (ελαττωμένη συγχορδία)
- γ) δεν παρουσιάζονται προβλήματα προσέγγισης του προσαγωγέα (π.χ 4A, 2A)

Χρησιμοποιούμε 2 τύπους αλυσίδων:

- i) με ανιούσες 5^{εξ} (κατιούσες 4^{εξ}) / (α) μπορούμε να φτάσουμε μέχρι την V του τρόπου.
- ii) με ανιούσα 5-6 διαδοχή / (β) μπορούμε να φτάσουμε μέχρι την VI ακόμη και την bVII (γ).

α)

β)

γ)

A.9 ΑΛΥΣΙΔΕΣ ΜΕ ΧΡΗΣΗ ΣΥΓΧΟΡΔΙΩΝ 7^{ης}

i) Αλυσίδες με κατιούσες 5^{ης} και παραλλαγές τους

i1) 7-7. Συγκρίνετε με A.1.i)

[5dn, 2dn, (10,7)]

α) **β)**

i2) 7- $\frac{5}{3}$

[5dn, 2dn, (10,7)]

α) **β)**

i3) 6- $\frac{5}{3}$. Συγκρίνετε με A.1.iii)

[3dn, 2dn, (10,5)]

α) **β)**

i4) $\frac{4-5}{3-3}$

[0, 2dn, (10,10)]

a) β

4 5 4 5 4 5
3 3 3 3 3 3
I IV °vii iii vi ii V I

4 5 4 5 4 5
3 3 3 3 3 3
i iv ♭VII III VI °ii V i

i5) $\frac{4-7}{3-5}$

[0, 2dn, (10,10)]

a) β

4 7 4 7 4 7
3 5 3 5 3 5
I IV °vii iii vi ii V I

4 7 4 7 4 7
3 5 3 5 3 5
i iv ♭VII III VI °ii V i

i6) $\frac{4-6}{2-3}$

[2dn, 2dn, (4,6)]

a) β

4 6 4 6 4 6 4 6 5 7
2 3 2 3 2 3 2 3
I ii V I IV °vii iii vi ii V I

4 6 4 6 4 6 4 6 6 5
2 3 2 3 2 3 2 3 4 ♯
I °ii v i iv ♭VII III vi °ii V I

12 | Σημειώσεις Αρμονίας

i7) $\frac{4}{2}$ - $\frac{6}{5}$

[2dn, 2dn, (4,5)]

α)

4 6 4 6 4 6 4 6
2 5 2 5 2 5 2 5
I ii V I IV °vii iii vi ii → V I

β)

4 6 4 6 4 6 4 6
2 5 2 5 2 5 2 5
i °ii v i iv ♭VII III vi °ii → V i

ii) Αλυσίδες με κατιούσες 3^{εσ}

Στις αλυσίδες με κατιούσες 3^{εσ} συγχορδιών 7^{ης}, η 7^η δεν προετοιμάζεται αλλά έρχεται ως διαβατικός (P). Συγκρίνετε με Α.ι2.α2). Οι ⊗ κεφαλές των φθογοσήμεων υποδεικνύουν την διαβατική 7^η.

[4dn, 3dn, (10,5)]

[3up, 3dn, (10,7)]

α1)

7 7 7 7 7 7 7 7
I V vi iii IV I ii → V I

α2)

7 7 7 7 7 7 7 7
I iii vi I IV vi ii → V I

β1)

7 7 7 7 7 7 7 7
i v VI III iv i °ii ♯ → V i

β2)

7 7 7 7 7 7 7 7
i III VI i iv VI °ii ♯ → V i

ii) **Ανιούσα 5-6 διαδοχή**

Πρόκειται για παραλλαγή της ανιούσας 5-6 διαδοχής και χρησιμοποιείται μόνο σε οργανικό ύφος. Η προετοιμασία της 7^{ης} γίνεται έμμεσα (από άλλη φωνή). Χρησιμοποιείται μόνο στο μείζονα τρόπο. (Συγκρίνετε με Α.3). Οι ∅ κεφαλές των φθογοσήμων υποδεικνύουν την 7^η.

[0, 2up, (10,5)]

5 6 5 6 5 6 5 8 7
I vi ii °vii iii I IV V I

Α.10 ΠΑΡΕΝΘΕΤΕΣ ΔΕΣΠΟΖΟΥΣΕΣ ΣΕ ΑΛΥΣΙΔΕΣ

i) **Αλυσίδες με κατιούσες 5^{εξ} και παραλλαγές τους**

ii) Πλήρης σειρά με κατιούσες 5^{εξ} από I σε I στο (α) και από i σε V στο (β).

Παρατηρήστε ότι η συγχορδία Φα μείζονα στο 1^ο μέτρο του (α) δεν μπορεί να λειτουργήσει σαν παρένθετη δεσπόζουσα της Σι που ακολουθεί λόγω της 4Α στο βάσιμο· δεν υπάρχει τίποτα το μεμπτό στη μίξη διαδοχικών δεσποζουσών και συγχορδιών με άλλες λειτουργίες.

[5dn, 2dn, (10,8)]

α) I = V/F I V/E V/A V/D V/G V
β) i V/B^b V/E^b V/A^b/I/A^b = VI °ii V i

☞ **Σημείωση για το συμβολισμό των παρένθετων δεσποζουσών**

Μια παρένθετη δεσπόζουσα μπορούμε να τη συμβολίσουμε με έναν από τους παρακάτω τρόπους:

Δεν υπάρχει “ενδεδειγμένος” τρόπος συμβολισμού των παρένθετων δεσποζουσών. Στην ανάλυση Schenker χρησιμοποιείται αποκλειστικά ο (α). Σε μια αλυσίδα παρένθετων δεσποζουσών καταλληλότερος τρόπος συμβολισμού είναι ο (α) και ο (δ).

- α) V~ V
- β) V✓ V
- γ) (V)✓ V
- δ) V/G✓ V

i2) Εναλλαγή συγχορδιών 6 με $\frac{4}{5}$ με $\frac{4}{2}$. Παρατηρείστε τη χρωματική διαδοχή στη σοπράνο και στο βάσιμο.

☞ Οι “μαύρες” κεφαλές χωρίς στελέχη δείχνουν τη διαδοχή των θεμελίων των συγχορδιών.

a)

6 5 4 2 6 5^b 4 2^b 6^b 5^b 4 2^b 6^b 5^b 4 2^b 6 7 4

I — V — V/F — V/B^b — V/E^b — V/A^b — V/D^b — I = II_N — V — I

Στο υπόδειγμα (β1) τα διάφωνα διαστήματα 4A, 5ε, 4A “φαίνονται” να μην λύνονται, “ακούγονται” όμως ικανοποιητικά. Η αιτία βρίσκεται στη “κρυμμένη” κίνηση που δείχνεται στο (β2).

Παρατηρείστε επίσης την **εναλλαγή φωνών (voice exchange)** μεταξύ σοπράνο και μπάσο. Στο (β1) έχουμε **επέκταση της τονικής (expansion)**, I → I⁶.

β1) εναλλαγή φωνών (S-B) (voice exchange) β2)
επέκταση (expansion) της I

6 4[#] 6 4 6

I — ii — V/D — V/G — V — I

i3) Σε μια αλυσίδα με κατιούσες 5^{εc} και διαδοχή $\frac{4}{2}$ - $\frac{6}{5}$ μπορεί να αντικατασταθεί μια V⁷ με μια ^ovii^{o7}.

Για παράδειγμα το υπόδειγμα i2(β1) μπορεί να παραλλαχθεί όπως κατωτέρω:

6 6 7^b 6 6

I — ii — °vii/D — °vii/G — °vii — I

i4) Μελετήστε το κατωτέρω απόσπασμα από **Beethoven, Piano Sonata, op.14/2, II** (μμ.17-18) που κάνει χρήση της αλυσίδας [5d_n, 2u_p, (3,8)].

Παρατηρείστε τα εξής:

α) Οι V^{εc} τίθενται στο ισχυρό μέρος του μέτρου και οι I^{εc} στο ασθενές, επιπρόσθετα οι δεύτερες τονίζονται με *sf* με αποτέλεσμα ο αρμονικός ρυθμός να αντιτίθεται στο φυσικό τονισμό του μέτρου.

β) Οι 7^{εc} των V⁷ λύνονται προς τα πάνω. Η λύση τους μεταφέρεται σε άλλη φωνή από την άλτο στον τενόρο (**transfer of resolution of the 7th**).

Beethoven, *Piano Sonata, op.14/2, II* (μμ.17-18)

ii) Αλυσίδες με χρήση της ανιούσας 5-6 διαδοχής

ii1) Οι αλυσίδες με χρήση της ανιούσας 5-6 διαδοχής αρκετές φορές διακοσμούνται ή ενισχύεται η κατεύθυνση τους με χρήση διαβατικών φθόγγων (P), οι οποίοι δημιουργούν παρένθετες δεσπόζουσες. Ξαναγράφουμε τα υποδείγματα (i1) ως (i2) της Α.3.i) με χρήση παρένθετων δεσποζουσών:

ii1α) σε 2φωνη και 3φωνη γραφή:

ii1β) τα ανωτέρω σε 4φωνη γραφή:

ii1γ) με χρήση V⁷ (α) και °vii⁷ (β):

ii2) Παραλλαγή της αλυσίδας 5-6 με συγχορδίες σε ευθεία κατάσταση καθώς και με συγχορδίες 7^ηs. Συγκρίνετε με Α.3.ι3)

α) [3dn, 2up, (8,10)]   β) [3dn, 2up, (8,10)]   γ) [3up, 2up, (8,6)]

I — V — ii — V — iii   I — V — ii — V — iii   I — V — ii — V — iii

☞ Σημείωση για τις Κακές Αρμονικές Σχέσεις

Όταν η χρωματική αλλοίωση ενός φθόγγου εκφέρεται από άλλη φωνή κι όχι απ' αυτήν που φέρει το φυσικό φθόγγο, συχνά προκύπτουν "λάθη" - δηλαδή μη ικανοποιητικό μουσικό αποτέλεσμα - τα οποία είναι γνωστά σαν **Κακές Αρμονικές Σχέσεις**, σύντομα **ΚΑΣ** (*cross relations / fausse relation d' octave*).

Σ' αυτή τη σημείωση δεν θα εκθέσουμε λεπτομερώς τη θεωρία των ΚΑΣ, αλλά θα δικαιολογήσουμε τις ΚΑΣ που εμφανίζονται στα υποδείγματα της Α.10

α) Στο Α.10.ii1α.α, β & γ) όλες οι χρωματικές αλλοιώσεις γίνονται στην ίδια φωνή· δεν τίθεται θέμα ΚΑΣ.

β) Στο Α.10.ii1β.α) το D2 του τενόρου στο 2^ο μέτρο γίνεται D#2 στο βάσιμο στο 2^ο χρόνο του ίδιου μέτρου. Η ΚΑΣ είναι αποδεκτή γιατί σχηματίζεται μεταξύ μιας εσωτερικής φωνής και του βάσιμου και μάλιστα οι 2 φωνές κινούνται αντίθετα.

γ) Στο Α.10.ii1γ.α) η ΚΑΣ μεταξύ σοπράνο και άλτο είναι αποδεκτή γιατί γίνεται στο ίδιο ρεζίστρο και μεταξύ των 2 ψηλότερων φωνών.

δ) Στο Α.10.ii2.γ) η ΚΑΣ στο 2^ο μέτρο μεταξύ άλτο και μπάσο (F3-F#2) είναι λιγότερο αποδεκτή γιατί οι 2 φωνές κινούνται με ευθεία κίνηση. Η αλυσίδα αυτή δεν χρησιμοποιείται συχνά.

iii) Κίνηση V-i στον ελάσσονα

Χωρίς τη χρήση παρένθετων δεσποζουσών δεν είναι δυνατόν να κινηθούμε από V σε i με αλυσίδα στον ελάσσονα. Το κατωτέρω υπόδειγμα εκκινεί από μια απατηλή πτώση V-VI και συνεχίζει με χρωματική κίνηση στο βάσιμο και την παρένθετη δεσπόζουσα της $\flat$ VII μέχρι την i.

(Οι θεμέλιοι των συγχορδιών συμβολίζονται με μαύρες κεφαλές χωρίς στελέχη)

[2up, 2up, (10,10)]

V — VI — V — $\flat$ VII — V — i

iv) Αλυσίδες με ανιούσες 3^{εσ}

Οι αλυσίδες αυτές οδηγούν από I → V ή i → V και μερικές φορές από i → ♯VII μόνον στον ελάσσονα.

Στά (α) και (β1) παρατηρείστε τη 2Α (τριμητόνιο) που σχηματίζεται στην άλτο (αυτή η 2Α σχηματίζεται σε εσωτερική φωνή, η 2^η νότα της είναι προσαγωγέας ο οποίος λύνεται στη τονική και τέλος δεν υπάρχει τρόπος να αποφευχθεί, δεξ *Dubois* §16). Οι Aldwell & Schachter δίνουν τη λύση (β2) η οποία αποφεύγει μεν την 2Α καταλήγει όμως σε ταυτοφωνία με ευθεία κίνηση, μια τέτοια λύση δεν θα πρέπει να χρησιμοποιηθεί παρά μόνον σε ελεύθερο οργανικό ύφος. Συγκρίνετε με τη λύση (γ).

[2dn, 3up, (10,12)]

α) $I \xrightarrow{V} III \xrightarrow{V} V$ $i \xrightarrow{V} III \xrightarrow{V} V$ $i \xrightarrow{V} III \xrightarrow{V} V$

γ) $I \xrightarrow{V} III \xrightarrow{V} V$

iv) Αλυσίδες με κατιούσες 3^{εσ} (κατιούσα 5-6 διαδοχή)

Το υπόδειγμα (α) εκκινεί από την I, οδηγείται στην ii και ολοκληρώνεται με Τ.Π. Στο (β) οι 4 συγχορδίες έχουν αντικατασταθεί από °vii⁷.

α) $vi \xrightarrow{V} vi \xrightarrow{V} IV \xrightarrow{V} ii \xrightarrow{V} I$

β) $I \xrightarrow{°vii} vi \xrightarrow{°vii} IV \xrightarrow{°vii} ii \xrightarrow{V} I$

A.11 ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΑΛΥΣΙΔΩΝ

1) Παραλλαγή της A1.i) (με αποφυγή των 2 προσαγωγέων)

Musical notation for example 1, showing a sequence of chords in the right hand and a bass line in the left hand.

2α) Κύκλος 5^{ων} / Ανιούσες 5^{ες} [5up, 2up, (8,10)]

Musical notation for example 2α, showing a cycle of 5th chords and their inversions with a bass line. The chords are labeled P0 through P5. The bass line includes a dashed line indicating a sequence of notes.

I $\xrightarrow{V/C \quad V/G \quad V/D \quad V/A \quad V/E \quad V/B \quad V/F\sharp-G\flat \quad V/D\flat \quad V/A\flat \quad V/E\flat \quad V/F = IV}$ 8 7 $\xrightarrow{V}$ I

2β) Κύκλος 5^{ων} / Ανιούσες 5^{ες} (παραλλαγή του 2α)

Musical notation for example 2β, showing a cycle of 5th chords and their inversions with a bass line. The chords are labeled P0 through P5. The bass line includes a dashed line indicating a sequence of notes.

I $\xrightarrow{V/C \quad V/G \quad V/D \quad V/A \quad V/E \quad V/B \quad V/F\sharp-G\flat \quad V/D\flat \quad V/A\flat \quad V/E\flat \quad V/F = IV}$ 8 7 $\xrightarrow{V}$ I

2γ) Κύκλος των 5^{ων} / Ανιούσες 4^{ες} [4up, 2dn, (8,10)]

Musical notation for example 2γ, showing a cycle of 5th chords and their inversions with a bass line. The chords are labeled P0 through P5. The bass line includes a dashed line indicating a sequence of notes.

3α) Εναρμόνιση κλίμακας με ολόκληρους τόνους στο βάσιμο (whole tone scale)

Εναρμόνιση της ανιούσας χρωματικής στη σοπράνο / Αλυσίδα με ανιούσες 2^{εσ}

4 7 6# 7 6# 7 6# 7# 6 7b 6 7b 7
 3 # 4 # 4 5# 4# 5# 4b 4 7
 3 # 3 # b 4

I V/c V/G V/D V/A V/E V/B V/F# V/C# V/Ab V/Eb V/Bb V/F V/c I

3β) Εναρμόνιση κλίμακας με ολόκληρους τόνους στο βάσιμο (whole tone scale) / Ανιούσες 2^{εσ}

P0 P1 P2 P3 P4 P5

4) Εναρμόνιση της κατιούσας χρωματικής στη σοπράνο / Αλυσίδα με ανιούσες 4^{εσ}

I V/F V/Bb V/Eb V/Ab V/Db V/Gb V/B V/E V/A V/D V/G V V I